

ԱՌԵՏԱՐԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՄԱՆԻ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԳԵՂԱՐԱՆԻ ԿԵՆՏՐՈՆ

“ԱՅԱՆԻ ԶԵՂԻ ՄԵԾ ՈՒՐԱՌՈՒԹԵԱՆ ԱՌԵՏԱՐԻ ԿՈՒՏԱՐ” ԶՈՒԿ Բ. 10.

ՀԱՏՈՐ 10:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ԵՊՐԻՒ, 22, 1857:

ԲԻՒ 61:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Հաղորդում լինում էր, որ Մեղքը ճանաչում էր: — Ի՞նչ քննելու եմ ես Հեթանոսներուն համար: — Մեծ սուտ մը: — Ի՞նչ է Եկեղեցւոյն բարոյական մը: — Մայրերուն համար: Կանոնի բարոյական կրթութիւն: — Տղայոց համար: Պատիւի տղայի մը վրայով: — Մասկին խմբագիրն ու խոստովանողի ամբաստանութիւնը: — Կրօնական լուրեր: — Բազմաբաղան լուրեր: — Հայտարարութիւն Պէտքերի Ուսումնարանին խորհրդակցութիւնը:

ՀԱՂԱՐԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿՈՒՏԱՐԻ ՄԵՐ

Ի՞նչ օրնութիւն է Եստուծոյ զաւակի մը համար Տէրունական Բնութեաց հաղորդութեան մը կիրակին: Քանի որ զԺողովրդութեանն իշխողն ու փորձութեանն մէջէն գէպի կրկինը ճամբայ կ'ընէ, ի՞նչ անուշ է ճամբուն վրայ նստիլ ու ինքզինքը զովացունել: Երգարե թէ որ Քրիստոնեային ինքզինքը զովացունելու բան մը կայ, անկիւն հաղորդութեան ժամանակն է: Եւ ատենը ու հոն անկիւն ուրախութիւն ու խաղաղութիւն կը գտնայ՝ որն որ աշխարհը չգիտեր. իր միտքը կը տանի ան արտաքին գիշերունը՝ որ ատեն աս սահմանադրութիւնը հաստատուեցաւ: Ենթակա Քրիստոսը կը տեսնայ իր 12 աշակերտներով վերնատուն մը Ժողովուած, ու ականջին կու գայ անոր ըսելը թէ «Եսկայ ընէք իս յիշելու համար», (ու Յիսուսը սիրող մը սիրտն է որ կը մերժէ ասոր նազանդիլը) անկիւն կը տեսնէ Փրկիչը որ ան տեղէն Գեթսեմանի պարտեզը կ'անցնի, կը տեսնայ հոն անոր տագնապն ու աղբիւն քրտնիք թափելը. ետքը կը տեսնայ անկիւն ըսողը իր բարեկամներէն ձգուած, ու թշնամիներէն պաշարուած ու անոր դէմ չարաչար վարուած. կը տեսնայ անկիւն ան լեռանը վրայ կրկինքն ու երկրին մէջ տեղը կախուած, կը լսէ անոր աղաղակելը թէ «Մէնք բան կատարուեցաւ», ու սրտովը կ'ըսէ

«Սեղբերս էին, անգութ մեղքերս, Որ տանջեցին իմ անմեղ Տէրս»:

Ինքը կը տեսնայ անկիւն գերեզմանը դրուած. բայց Քրիստոսն ան սրտառու է պաշտօնին մէջը չէ թէ Քրիստոսի միայն չարաչարներուն ու մահուանը վրայ կը նայի: Ենթակա կը տեսնայ Փրկիչը երբորդ օրը գերեզմանէն յարութիւն առած, որ իր աշակերտներուն կը հանգիստի ու կ'օրհնէ անոնք, ու երկինքը կը համբարանայ. ու կը յիշէ թէ Եսկայ իմ հոն է բոլորիդն ապաւինողներուն համար բարեկատուութիւն ընելու: Ու իրաւունքն Յիսուս կը սիրէ իր սեղանին բոլորութիւնը մանչ ու չարաչարներ յիշելու համար Ժողովուած իրեն խոնարհ հեռանդներուն վրայ Երկինքէն վար նայիլ: «Եսկայ չնայեցա՞քու վրայ»: Հարցուր Եստուծոյ ան խոնարհ զաւակին որ անոր շնորհ հալը ներկայութիւնը զգաց, ու տես թէ ինչ պատասխան պիտի տայ: «Ես», պիտի ըսէ անկիւն, «Յիսուս իր սեղանը նստած էր»: «Հաղորդութեան կիրակի օրը վեհմ օր մըն է

ինձի, բայց ես մասնաւորապէս ասանկ զգացի»:

Հաղորդութիւն ընելը երկրիս վրայ հաճելի է Քրիստոնեային. բայց օրհնութիւն հաճելի պիտի ըլլայ վերը Գառնուկին հարսանեացը ընթերթին նստիլ: Հեղ մը Տէրոջը սեղանը նստող մարդիկը կարելի է որ նորէն մէյմալ բնաւ երկրիս վրայ նոյն սեղանը չընտան: Բայց երկրիս տեսարանէն շատ անգին տեղ մը կայ, մէկ սրբազան ու երկնային գաւառ մը, ուր որ Քրիստոնեաները մէկտեղ պիտի գտնուէին իրարմէ չզատուին, տեղ մը որ

Ոչ ցաւ կայ հոն ու ոչ մաշիլ, Ոչ գիշերուան օդը գպիլ, Ոչ ամառան տաքը զարնիլ, Ոչ անտ կամ հոգ կամ վիշտ տեսնիլ:

ՄԵՐ ԳԵՂԱՐԱՆԻ ԶԱՆԶՆԱԼԸ

ՍԵՂԵՐԻ ԶԵՂԻՆԻ ԿՈՒՏԱՐ:

(Հարսանիքի մասին):

Սեղբերս մի միայն ճշմարիտ չափը Եստուծոյ օրհնքն է, որ հարապատուութիւնն ու մէջը բովանդակուած է, ու բոլոր Եստուծոյ խօսքին մէջը ընդարձակ բացատրուած է: Եստուծոյ օրհնքը իր Սուրբ կամքին վեհմ հրատարակութիւնն է, իրեն մեր Ստեղծողը, Տէրը, ու կառավարը: Եսկայ իմ յիշակալին յաւիտեական արժողին չմտնիլու լոյսէն բխած է, իրեն մարդուն բնաւորութեանն ու վարքին կատարել ու անփոփոխ կանոնը, ու Եստուծոյ մարդուն հետ ունեցած բոլոր գործառնութեան հիմք: Երբոր օրհնքին նայինք իրեն Եստուծոյ անհուն զինակը, ու երբոր Եստուծոյ անհուն փառքէն քիչ մը բան տեսնենք հոգիով, ան ատենը միայն կրնանք օրհնքին պատուականութիւնն ու հեղինակութիւնը տեսնալ, ու զգալ թէ օրհնքը կոտորել անհուն յանցանք է: Եւ շատ հը Եստուծոյ վրայով շատ ցած ու մարմնաւոր խորհուրդներ ունի, ու կարծելով թէ ան ալ իրենց պէս մէկն է, մարդիկ առանց խղճմանքի կամ կոխկրճուտն. բայց երբոր Եստուծոյ յին փառքին մէկ պզտիկ ճառագայթը յանցաւոր հոգիին վրայ ծագէ, մեղաւորը օրհնքին անհուն վեհափառութիւնը ու անոր դէմ եղած ամենէն պզտիկ յանցանքին անհուն պատիժի արժանի ըլլալը կը տեսնայ: Ուրեմն օրհնքին յատկութիւնները ասանկ համառօտաւ խորհելով, անկիւն տուող Եսկային փառաւոր ներկայութիւնը աչքերնուս առջը բերելը նայինք, ու այսպէս ամեն մէկ քայլ առնելուս, մեր անօրհնութիւններուն վրայով պիտի ամբնանք ու խայտառակ ըլլանք, ու կորսուած մեղաւորներու պէս Յիսուսի տաք պիտի խնայենք:

«Եսկայ» որ օրհնքն ունի է: Բարոյա-

ՏՅՈՒՆ 54—55, 56:

կան օրհնքը, Եստուծոյ Սուրբ բնութեանը մէկ զաւակարն է, հայելի մըն է ուրիշ Եստուծոյն բոլոր կատարելութիւնները փառաւոր կերպով կը փայլեն: Երբոր Եստուծոյ Սուրբ է կ'ըսենք, երկու բան ըսել կ'ուզենք. նախ թէ անկիւն կատարելապէս ու անփոփոխ կերպով ազատ է բոլոր անիւրաւութիւններէ, ու երկրորդ թէ իր օրհնեալ բնութիւնը իր արարածներէն որ ե իցէ մէկուն վրայ դառնաւ անիւրաւութեան բուն իսկ տեսքն իրական ու սաստիկ զոհաւորով մը ետ կը քաշուի: Իր մարդոց տուած օրհնքն ալ ասանկ է: Ես օրհնքը կը պահանջէ կատարել ու շարունակ սէր առ Եստուծոյ, կատարել նազանդութիւն անոր կամքին, ու անոր սիրտն է բնաւորութեանը կատարել հաճութիւն: Ես փառաւոր պահանջները ներք օրհնքին անհուն սրբութիւնը կը յայտնեն: Ու միւս կողմէն օրհնքը իր սուրբ ըլլալը կը ցուցունէ, երբոր երկրորդ մահուան սոսկալի սպառնալքով որ ե իցէ տեսիլ մեղքին պիտի պզտիկ աստիճանն ալ կ'արգիլէ ու կը դատապարտէ, կը փնտրուէ ու Եստուծոյ վրէժնալքութիւնով ետէն կ'իյնայ ամբարշտութեան, հպարտութեան, հայհոյութեան, ապստամբութեան, անմաքրութեան, չարութեան, անիւրաւութեան, ստուգութեան, նախանձի ու ամեն ուրիշ կեղծ մեղքերու: Սարգուռն ապականեալ բնութիւնը բոլոր աս անօրհնութիւնները բուսցունող երկիր մըն է, աղբիւր մը որ շարունակ անմաքրութեան ու ամբարշտութեան թանձր առունները դուրս կու տայ: Բայց Եստուծոյ օրհնքը անփոփոխելի կերպով կը հակառակի միջեւ անգամ ամենէն պզտիկ խորհուրդի կամ զգացումի մէջ գոյացած մեղքին: Հատ քիչ կ'անցնի բազմութեանը միտքին թէ իրենք ասանկ սուրբ օրհնքի մը տակ են, և ուստի կ'երեւակային թէ շատ բարեկան կրնան ընել, ու թէ Եստուծոյ բարեկութեանը վտանգէն քիչ տակն են: Բայց երբոր Սուրբ հոգին Եստուծոյ օրհնքը ու անոր մէջը ցուցունած Եստուծոյ բնութիւնը կը յայտնէ հոգիին, խղճմանքը կը բարձրի, ու մեղաւորը զոհն ու սարափի կ'իյնայ, զարմանալով թէ Եստուծոյ Եստուծոյ որուն կատարելութիւններուն ու կառավարութեանը դէմ ամեն բոպէ կը մեղանէ, թող չտար որ աս որոտմունքի կայծակներն իր վրայ իյնան, ու երկրին երեսէն զինքը խորանդունդը ձգեն:

Սեղբեր մեղաւորիցս, դուք երբեք աս կերպով զգացիք ես: Թէ որ չէ, անկիւն ըսու ապահով ըլլալէ չէ, հապառու կոյր ըլլալէ: Ո՛հ պաղատէ Յիսուսի անունով որ Սուրբ հոգին ըսու խղճմանքիդ յայտնէ սուրբ օրհնքը՝ անոր ճշմարիտ բնութիւնով, ու ան ատենը դուք պիտի կարող ըլլաս ուրիշ տեղ հանգիստ չգտնալու, բայց միայն Եստուծոյ Որդին անգին արիւ-

նովը, որն որ իրեն թէ օրհնքին վրայ սրտիւնեցաւ, որ անոր սրբութեան վրէժն առնուի ու պիղծ մեղաւորը փրկուի: (Պիտի շարահանգիստի):

ԻՆՉ ԸՆԵԼՈՒ ԵՄ ԵՍ

ՀԵՐԱՆՈՍՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Եստուծոյ կամութեամբ հարկու միւսն մարդիկ փրկիչը չճանչնալով կորսուելու վրայ են, երկինքի յարմար չեն, մահուան ու յաւիտեական տանջանքին կը վազեն: Եստուծոյ շուտ շուտ կը մեռնին, ամեն տարի քսան միլիոն: Ո՛հ, ի՞նչ կործանումի հեղեղ մըն է: Եստուծոյ արգիւր չանուիր: Ես անոր առջեւ առնելու համար արգիւր ի՞նչ կրնամ ընել: Հեթանոսներուն համար ի՞նչ կրնամ ընել: Իսկ կրնամ

Խորհել անոնց վրայ: Խորհէ՛ ամէն օր ան մեռնող միլիոններուն վրայ: Խորհէ՛ անոնց վրէժն անոնց վրէժակին վրայ: Կարգա՛ անոնց վրայով, որ կարող ըլլաս խորհիլ ու շտապ կերպով խորհիլ:

Օգտագործ ունեւոր անոնց համար: Սիրտդ մի՛ ամուրցունիր, քարի պէս մի՛ ընիր. երբոր անոնց վրէժակին ու յաւիտեականութեան մէջ ունենալիք աշարհիկ ակնկալութիւններուն վրայով կը կարգաւ կը լսես ու կը խորհիս: Թող ըսու սիրտդ զգացում ունենայ անոնց վրայ, ինտոր որ անոնց վրէժակը կը դրդէ քեզ որ զգաս:

Եւ ի՞նչ անոնց համար: Կրնայ ըլլալ թէ ան՝ որ Հեթանոսներուն համար ջերմեղանութեամբ աղօթք ընելու յորդորուելու չափ անոնց վրայ բան չգտար ու չխորհիր, անկիւն կորսուելու հոգիներուն վրայ կարեկցութիւն ունեցող Քրիստոսին պէս եղած ըլլայ: Տղերմեղանք՝ խոնարհ ու հաւատարմ աղօթքը Հեթանոսներուն աղէկութեանը համար միշտ արգիւնաւոր եղած է, ու անանկ պիտի ըլլայ: Եստուծոյ մեղք սորվեցուցած է որ մատուցանելու աս աղօթքը: անկիւն Տէրունական աղօթքին մէջ գլխաւոր խորհուրդ մըն է:

Հաւ անոնց համար՝ կրնայ չափ: Չի՞ կրնար: Եսկայ աղէկ չըլլալ որ Եստուծոյ քեզ տնտես ըրած ստակէն քիչ մը խնայելով խարճես, քան թէ անոնք առանց Եկեղեցւոյ միանալ Տէրոյ Եստուծոյ քեզ տուած կարողութեանը չափ: Ուրախութիւնով տուր, «Ինչու որ Եստուծոյ յօժարակամ տուողը կը սիրէ»:

ՄԵՐ ՍՈՒՏ ՄԸ

«Մեծ սուտ մը», կ'ըսէ Քրիստոս բանաստեղծը, «ցամաք երկրի վրայ ինչ կամ մեծ ձուկի մը կը նմանի, որ տակն ու վրայ կ'ըլլայ, կը տապալէ, գետնէ գետին կը զարնուի ու վախկոտ անձ մը կը խռովէ, բայց քեզի չէրնար մնաս տալ, դուք հանգարտ կենալու ես, ու ան ինքնիքն կը մեռնի»:

Լեւոնաբերին մէջ հրատարակուելու համար :
Ինչ է ԱՅԵՅԱՐԱՆԻ ՔԱՐՈՒՅԻՆ ՄԸ
(Հարստահանութիւն * :)

7. Համար շուններ : (Լուս. 8. 10 :)
Երբոր Լեւոնաբերին ճշմարտութիւններուն դէմ ծանր յարձակում մը ըլլայ, կարող չեն բերանին բանալով ճշմարտութիւնը պաշտպանել : Ընդհանրապէս օրէնքը իրենց շնորհիւ թողնուած լիցայ գրած չեն : անոր համար ափ 'ի բերան ըլլալով պատահաբար չեն պատասխան տալու անոնց' որ իրենց ունեցած յոյսին պատճառը կը հարցունեն : (ա Պէտ. 8. 15) և հետեւապէս անոնց պատճառով Լստուծոյ անունը ու վարդապետութիւնը կը հայհոյուի :

Համար շուններ են—հաշիւու ալ կարող չեն : Ըստ որում աղէկ կ'անարգեն Լստուծոյ պատուիրանքը, որ իրենց անտի աւանդութիւնները հաստատուեն : (Մարկ. 8. 9 :) Սակայն երբոր ճշմարտութեան խօսքը յարձակի իրենց աւանդութիւններուն դէմ, ալ կարող չեն ըլլար զանոնք պաշտպանելու : Ճշմարտութեան զօրութենէն հալածական ըլլալով, ինքզինքնին պաշտպանելու համար տղայական անիմաստ ջատագովութիւններու կը դիմեն : Ըսով ըսել չեմ ուզեր որ ընտելան իրենց հաջորդ ծայրը կը լսուի, բայց ոչ թէ փնտաւար թշնամիներու դէմ իր հօտը զգուշացնելու համար, բայց ճշմարտութեան կոսակիցներուն դէմ կը հաշին, Լեւոնաբերին հաւատարիմ պաշտօնականներուն դէմ կը հաշին՝ զանոնք հոգիներու թշնամի սեպելով, և աս իրենց ունեւոր սարսափելի ձայններէն, նոյնքան լուր և անախտանքով անիծեալ ձայններէն ռամիկ ժողովուրդը կը զբոսնուի որ արքայութեան Լեւոնաբերին իրեն քարոզողները հալածէ :

8. Հատակներ ու անյաղ շուններ : (Լուս. 8. 11 :) Իրենց անիւրաւ վաստակը փնտռողներ, —յափշտակողներ և խաբարներ, որոնք ամէն ամբարը տուրիւնով լեցուած ու իրենց աստուածը իրենց փորը ըրած (Փիլ. 2. 19) ինքզինքնին կերուխուսի կու տան : Ըստ որոյ տուններ կը կործանեն, պատճառանքներով աղօթքը կ'երկընցունեն, որքան և որքանքներուն իրաւունքը կը յափշտակեն : Ծով ու ցամաք կը պտըտին մէկը նորահաւատ ընելու, ու երբոր ըլլայ իրենցմէ աւելի գեհնի որդի կ'ընեն : Գիւղ ու քաղաք կը շրջին աղքատները հարստահարելու, ու սուտ յոյսերով խաբելով անոնց ստացուածքը կողոպտելու : Ենթադրար կ'ուտեն ու մնացածը իրենց ռոքերով կ'ապականեն : Ենթադրար որքան որ քրեալներու զատաստանները ծնեցին, որ իրենցմէ զընտելը կը պոռայ, ու անոնց աղաղակը զօրութեանց Տէրոջը ականջներուն հասաւ : Ըստնք անանկ հովիւներ են որ ոչխարներուն կաթը կ'ուտեն ու բուրդը կը հազին, բայց ոչխարները չեն արածեր, մանաւանդ զանոնք իրենց կողերով և ուսերով կը հրեն : Լստանելի բռնութիւն կը բանեցունեն, կտորածը չեն

կապեր, կորսուածը չեն փնտռեր, տըկարները չեն ուժովցունէր ու զընտելածը չեն մխիթարեր : Հովիւները ոչխարները արածելու չեն, բայց ասոնք ինքզինքնին կ'արածեն : (Ես. 1. 1—16 :)

9. Եւ վերջապէս ասոնք կը կոչուին «Լստահանած ու անպիտաններ» (ԲՏԻ. 8 :) Ընդհանրապէս արթուն չեն Լեւոնաբերին դեպքանութեանը մէջ, ու մանաւանդ կը յանդգնին ալ Լստուծոյ խօսքերը ամբարշտութեամբ ծռել, որ տգէտները ու խախտները կորսնցունեն, այնքան ապականած են վարքով ու միտքով, որ անպիտան եղած են, ալ բանի մը պիտանի չեն, —մէկ բանի մը չեն գործածուիր, ոչ հողի տեղ կը բռնեն ու ոչ թրիքի : Երբոր աղք. իր համը կորսնցունեն, ինչով պիտի համարուի : Թէ որ պաշտօնայ մը Լստուծոյ խօսքով չեն գործուիր, ալ ուրիշ ի՞նչ միջոց կայ որ իր սրտին աղք. ալ «անկէ ետեւ բանի մը չգար» միայն թէ դուրս ձգուելու և մարդոց ռոքին տակը կոխուելու : (Մարկ. 8. 13 :)

Եւ ահա բարեկամ, ասոնք են ան թիւնալից պտուղները որոնք կը տեսնուին սուտ քարոզիչներուն վրայ, ուրեմն թէ դու և թէ ուրիշները երբոր աս ընթացքը բռնող պաշտօնականներ տեսնէք, զգուշացէք ան շուններէն ու մէկ դի կեցէք ան չար մշակներէն : (Փիլ. 2. 2 :)

(Պիտ. Լստահանութիւն :)

Ե. Յ. Ն.

ՄԵՅՐԵՐԻՆ ԿԵՄԵՐ

Կ ԱՆՈՒՍ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ

Լս մայրը որ կ'զգայ թէ իր տղան անմահ հոգի մը ունի, որն որ Լստուած անոր հոգողութեան տակը դրեր է՝ որ իրեն ծառայելու համար մեծցունէ, անշուշտ անոր մտքին ու սրտին վրայ աղէկ տպաւորութիւններ ընելու պատահութիւնները պիտի չխախտուեն : «Որդիք՝ ձեր ծնողացը նապանգ եղէք», ու «մէկը մէկ սիրեցէք» պատուէրներուն նազանգիլը՝ տղայ մը պէտք է որ աս բառերուն նշանակութիւնը հասկնալէն անաղջ սորվի :

Տղան մէկը՝ որ տարու մը չկար, որ մը սենեակին մէջը՝ երբ գետնին վրայ նստած էր, տեսաւ որ իր քոյրը ներս մտաւ ձեռքը նարինջով մը : ասիկայ խկոյն ձեռքը երկընցունելով ասիկայ ուղեց : Իր քոյրը չուզեց որ տայ, ու մայրն ալ ըսաւ, «Չէ, չէ, առնելու չես» : Տղան շարունակեց ուղեւոր ձայն հանելու ու ձեռքերը երկընցուց : «Չէ», ըսաւ մայրը նորէն, «առնելու չես» : Ընտանեւոր տղան ինքզինքը կ'անակիւն վրայ գետնին նետեց ու սկսեց ռոքերը զարնել ու սաստիկ լալ : Մայրը վեր առաւ անիկայ ու աշխատեցաւ որ հանդարտեցունէ, բայց անիկայ ալ աւելի կը պոռայ : Ընտանեւոր մայրը ըսաւ անոր քոյրը, «Որքան ինչաւոր համար նարինջը տուր քիչ մը ձեռքը» : Տղան առաւ նարինջը ու լացը կտրեց : Բայց ի՞նչ դաս սորվեցաւ ան տղան աս բանէն : Ընտանեւորութիւն ու անձնասիրութիւն : Ուրիշ անգամ մայրը երբոր ուղեւոր անիկայ իր կամքին նազանգեցունելու, պիտի տեսնայ որ անիկայ աւելի կ'ամակոր եղեր է նազանգելու :

Մայր մը երբոր տղին ուղածը չտալը կ'ընէ, պէտք է որ հաստատուն կերպով ընէ : Երբայ մը մօրը դէմքին հաստատուն երեւոյթքը շուտով պիտի սորվի : ու մայրը պէտք է որ հաստատուն մնայ մինչև որ տղան սորվի թէ մօրը կամքը իր օրէնքն է : Ըս ձամբով տղայ մը կրնայ կանուխ նազանգուել թիւն սորվի : Լստուած ձեռքընտելութեամբ ըրած է որ իրենց զաւակները նազանգեցունեն, ու անոնք իրաւունք չունին աս պարտքը զանց ընելու : Որչափ կանուխ սկսուի, այնչափ դիւրին կը կատարուի :

Մայրը իր սիրոյ նայուածքովն ու ձայնովն ու պազնեցնելովն իր գիրկի

տղին աս առաջին դասերը սիրով կու տայ : Բայց պէտք է որ նաև անոր օրինակ մը տայ ամէնը սիրելու : Թող իր մօրը ամենուն հետ մարդասիրաբար խօսիլը տղան տեսնայ : Թող իր չորս զին սիրոյ միտքորա մը զգայ : Տղան թէ որ եղբայրներ կամ քոյրեր ունի, թող տեսնայ թէ իր մայրը նոյն սէրը կը ցուցունէ անոնց՝ ինտոր որ իրեն : Թող ինք ալ սորվի իր խաղալիքներէն իր եղբայրներուն ու քոյրերուն ալ տալու : Իսկեք թէ տղայ մը խաղալիքի մը կ'ունենայ, որն որ իրեն շատ զուարճութիւն կու տայ, թող մայրը հարցունէ անոր թէ «Պզտիկ քոյրդ ալ անկէք ունի» : Թէ որ չէ, ինք քիչ մը ատեն անոր հետ խաղալէն ետքը թող մայրը ըսէ անոր թէ «Հիմա թող քիչ մըն ալ պզտիկ քոյրդ խաղայ անոր հետ» : Ըս կերպով տղան սիրոյ ու գիտելութեան դաս մը կ'առնէ, ու աս ձամբով ալ կրնայ ամենուն սէր ու գուր իրենց տալու կրթութիւն :

Եւ չեմ գիտեր թէ տղայ մը որ չափ պզտիկ ատենէն կրնայ ըմբռնել կրօնական դասերը, ոմանք կըրնան ուրիշներէն աւելի կանուխ հասկնալ : Բայց անոնք կրնան շատ պզտիկուց ընտանեկան աղօթքի ատեն հանդարտ նստիլ սորվիլ : Թող մայրն ալ իրիկուան անիկայ պառնկեցունած ատենը, կամ առտուն անիկոյնէն հանելէն ետքը շատ պարզ բառերով սորվորութիւն ունենայ աղօթք մը ընելու : Ըս բանը անոր իր մօրը ինչու ասանկ ընելը հասկնալէն առաջ, իր միտքին վրայ տպաւորութիւն մը պիտի ընէ : Լստուծոյ վրայով անոր սորվեցունելու սկսած ատենը՝ ասանկ ձամբով մը կրնայ ըլլալ : Իսկեք թէ տղան ծաղիկ մը կը փրցունէ ու վրան կ'ըմայլի, թող մայրը ըսէ անոր թէ՝ Լստուած ստեղծեց ան գեղեցիկ ծաղիկը : Կամ թէ՝ թող ըսէ անոր թէ Լստուած կը ծագեցունէ ան պայծառ արեգակը : և կամ թէ՝ Լստուած քեզ կը պահպանէ նաև քնացած ատենը : Ըսանկ դասերով պիտի պզտիկ տղան կրնայ Լստուծոյ վրայով փաղաքիտ մը առնել :

Ընտանեւոր պէտք է շարունակ զգայ թէ իր ջանքերը առանց Լստուծոյ օրհնութեանը պարապ են : Բայց ան օրհնութիւնը պիտի արուի, թէ որ ինք Վերստուսի ձեռքովը փնտրուի : Իր զաւակներուն ունեցած պարտաւորութիւնները կատարած ատենը արթուն կենալն ու աղօթք ընելը իր ամէն օրուան հիմնական կանոնը ըլլալու է :

ՏՂԱՅՈՑ ՀԵՄԵՐ

ՊԶՏԻԿ ՏՂԱՅԻ ՄԸ ՎԵՐՍՏՈՎ

Տղաներ, ձեզի ճշմարիտ պատմութիւն մը պիտի ընեմ պզտիկ տղի մը վրայով՝ որ աղօթք ընել կը սիրէր :

Կարելի է ձեզմէ մէկ քանիները կրնան ըսել թէ «Կարծեմ աս իմ վրայովն է, ինչու որ ես ամէն իրիկուն աղօթք կ'ընեմ» :

Չէ, ասիկայ ձեզի համար չէ, թէ որ միայն իրիկունները աղօթք կ'ընէք, ինչու որ աս տղան օրը մէկ աղօթք մը ընելը հերթէ չէր ստացիր, ու ես կը կարծեմ որ եթէ մենք իրիկունը ինքզինքն Լստուծմէ որ մեզի հոգ տանի, ու ան ալ կատարէ ասիկայ, առտուն մենք պէտք է որ շնորհակալ ըլլանք իրմէն անոր համար : Պզտիկ Չարլին ալ ասանկ կը կարծէր, թէ պէտք է ինք միայն վէց տարու էր :

Կարծեմ թէ դուք բարի հայր մը ու մայր մը ունիք, որոնք ձեզի բան կը սորվեցունեն, ու ձեզի համար աղօթք կ'ընեն, ու դուք անոնք շատ սիրով կը սիրէք :

Բայց պզտիկ Չարլին հայրը երկինք գացեր է ու ալ հիմա բան չէր կրնար ընել անոր համար : Բայց առտու միտքը կուգայ թէ իր հայրը ինչ տուր կը նայէր իրեն քանի որ օրէ օր տուն կու գար : ու ինչպէս սովորուած թիւն ունէր ձեռքը սիրով իր պզտիկ զիւնուն վրայ դնել ու ըսելու «Բարի

տղայ մը եղեր, զաւակս» : ու ինչպէս իր հայրը ամէն առտու ծունկ կը չուգէր ու Լստուծոյ աղօթք կ'ընէր որ նոր սիրտ տայ տղաներուն : Եւ ինչ գէշ զգաց ան տղան իրիկունը իր հայրը գերեզմանը դնել դառնալուն հետք, երբոր իր մայրը ըսաւ թէ «Ը՛հ, չես կրնար գուցէ հօրդ համար աղօթք ընել, ինչու որ ան հիմա երջանիկ է երկինքը» : Ու ինչպէս ինք երկու անգամ պազաւ իր մայրը՝ «Գիշեր բարի» ըսած ատենը, ու ըսաւ թէ «մէկը սիրելի հօրս համար պազի» : Դուք պիտի սիրէիք Չարլին թէ որ անիկայ ձանձնայիք, ինչու որ անիկայ ամէն բան կը սիրէ, մասնաւորապէս ծաղիկները : Ընելիկայ կը կարծէ թէ անոնք երկինքը ստեղծուեցան, ու անոնք «Լստուծոյ ծաղիկները», ու «Լստուծոյ ծիծաղը» կը կոչէ, ինտոր որ մէկը սորվեցունէր էր իրեն :

Բայց գիշեր մը եկաւ որ ատեն Չարլին սիրտը բոլորովն կտորած կ'ընէր : Իր եղբայրը Ուիլիամ անհաղաղութեան համար պատժուեց էր, ու տակաւին առանց իր մեղքը խոստովանելու իր իրիկուան աղօթքն ելել էր : Չարլին սիրտը ցաւեցաւ, ու երբոր իր պզտիկ ձեռքերը տարաւ ծած աղօթքի սկսեց, տրցունքները ջուրի պէս վազեց, իր ծայրը խղճուեցաւ, ու վերջապէս բարձր ձայնով լացաւ : Իր մայրը կամայորակ մը վեր առաւ ծունկ չորած տեղէն, ու մօրը գլխով որ նստեր էր իր գլուխը առնոր ճիւղին վրայ դրած, մայրը ըսաւ : «Չարլի, ինչու ասանկ ես աս իրիկունն :

«Ո՛հ, մայր», ըսաւ հեծկտալով, «կը վախնամ որ Ուիլին անկողնին իր մեղքին մէջը պիտի մեռնի» : Իր մայրը ըսաւ, «Կը յուսամ թէ Լստուած անիկայ բարի տղայ մը պիտի ընէ, դուն պէտք է անոր համար աղօթք ընես» :

«Կ'ընեմ մայր» ըսաւ ինքը, «ու ես յատուկ աղօթք պիտի ընեմ ամէն առտու, բայց Ուիլին ինձի ձանձրութիւն պիտի տայ» :

«Բայց դուն կրնաս աս սենեակը գալ զաւակս», ըսաւ մայրը, «ու ան ատենը Ուիլին քեզի նեղութիւն չտար» : «Չէ՛ մայր, ասիկայ չեմ կրնար ընել, ինչու որ Լստուած կ'ըսէ թէ մենք պէտք է որ մեր ներքին սենեակները մտնանք, ու անիկայ կը նշանակէ թէ առանձին սենեակ մը մտնալու ենք : ու ես կ'ուզեմ որ բոլոր պատուիրանքները բռնեմ» :

Բանի մը իրիկուն ետքը երբոր պատկուել կ'երթար, ըսաւ, «Մայր, հիմա առտուան աղօթքս երաժիս պէս կ'ընեմ : Ես աղօթք ընելը կը սիրեմ, ինչու որ Լստուած ասանկ բարի է ինձի» :

Ըն գիշերը սաստիկ հազի ձայն մը եկաւ իր մօրը ականջին : ասիկայ Չարլին անկողնինէն էր, ու մայրը խկոյն անոր քովը գնաց, ու տեսաւ որ տղան սաստիկ հազեց բռնուեց էր : Ինչ անհանգիստ կերպով մայրը արթունացաւ սեղ անոր քովը, ու միշտ կը խորհէր թէ Լստուած անիկայ երկինքը իր քովը առնելու վրայ է :

Բայց բոլոր բարի տղաքը չեն մեռնիր, ինտոր որ ոմանք կը կարծեն, ինչու որ Լստուած ասանկներուն հոգ տանելը կը սիրէ : Չարլին հիմա ըռնուցած ու դարձեալ երջանիկ է : ու աղօթք կ'ընէ որ եթէ կարելի է՝ ինք ապրի ու մեծնայ մարդ ըլլայ, որ կարող ըլլայ աշխատել մէջը շատ աղէկութիւն ընել : Նայեցէք որ դուք ամէնքդ ալ կարող ըլլաք Չարլին պէս բարի ըլլալու, ու ջանք ըրէք որ Լստուծոյ բոլոր պատուիրանքները պահէք :

*ՏՏ՝ ԹԻՒ 38—57, 60 :

Լստուած անոր հոգողութեան տակը դրեր է՝ որ իրեն ծառայելու համար մեծցունէ, անշուշտ անոր մտքին ու սրտին վրայ աղէկ տպաւորութիւններ ընելու պատահութիւնները պիտի չխախտուեն : «Որդիք՝ ձեր ծնողացը նապանգ եղէք», ու «մէկը մէկ սիրեցէք» պատուէրներուն նազանգիլը՝ տղայ մը պէտք է որ աս բառերուն նշանակութիւնը հասկնալէն անաղջ սորվի :

ԿՈՍՏԵՆԻՆՍՈՒՊՈԼԻՍ
Եպրիլ 22, 1857:

ՄԱՍԻՍԻՆ ԽՄԲԱԳԻՐՆ

ՈՒ

ՌՈՏՈՒՅԻՆ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆԸ

Մասիս Լրագիրը Մարտի 28-ին (ըստ Հին տոմարի) թիվ 270 թերթին մէջ կ'ընթացայ Ռոտոսի լրագրի անուանութեան նկատմամբ Եւտարբերին 56 թիւ թերթին մէջ պատմութեան իրողութիւնները, ու իր կողմանէ բանին եղելութեանը (էկզի) մէկ պատմութիւն մը կ'ընէ, ինչպէս որ ինքը կ'ընէ:

Ինքը բաւական աղօթողութեան մը կը ցուցնէ կցելու սա բառերը (սոստ) և (մեծ սոստ) ու (անպատկառ սոստ) մեր պատմութեանը: Եւտարբերին, ու կը խոստովանին որ ասանկ նախատինք մը ընդունելու չէինք սպասել այսպիսի ազատամիտ Լրագիրի մը խմբագրիչին:

Թէ որ շտապ է առած տեղեկութիւնն, Ռոտոսի լրագիրը վարդապետին գործը շատ չանցած պիտի ներկայանայ Մասիսին խմբագրիչին աւելի բարձր դատարանական ատենանքի մը առջև: ու ան ալ կ'ընար ինքզինքը խնայած ըլլալ այնքան երկար ու անարմար կերպով գրուած յօդուածի մը պարագայ աշխատանքէն, ինչպէս որ մենք ալ ինքզինքնիս կը խնայենք անոր պատասխանելու պարագայ աշխատութենէն, մինչև որ դատարանական քննութեան արդիւնքը հրապարակուի երևան ելէ:

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԻՏԱԼԻԱ. Թոքսանայէն գրուած նամակ մը՝ ան Տէրութեանը վիճակին վրայով խօսելով կ'ընէ որ Եւտարբանական Քրիստոնեաներուն հալածանքը դրուանց հիմնադրուած է. և յայտարար որ հետեւեալը Եւտարբաններուն ատենանքով պէս պիտի ըլլայ, որ եկեղեցիները «Տէրութեանը երկնայեղով և հոգւոյն Սրբոյ միութեամբ թափելով կ'աճեն» (Գործ. Թ. 31): Եւտարբանները Սրբոյ Սրբոյ վրայ դիտութիւն ունենալին ու անոր համեմատ վարմունք ցուցնելին մինչև անգամ իրենց թշնամիներուն վրայ նշանաւոր տպաւորութիւն մը կ'ընէ: Սոստիս Քաջանները ժողովը մը ունենին իրենց մէկ մէկուն տունը, ուր որ անոնցմէ մէկը պատմեց Եւտարբանականի մը հետ իր ըրած բարեկամօրէն մէկ վիճաբանութիւնը: Մասնաւոր պարագաները յիշենք ետեւ, սա ալ աւելցունք թէ՛ «Աւ ամենէն գէշը ան է որ անոնք անանկ աղէկ դիտութիւն ունենին Սրբոյ Սրբոյ վրայ, որ մեր փաստաբանութիւնը բոլորովին կը լռեցնեն»:

«Աւ չէ ամենէն գէշը», ըսաւ ժողովը եղած տանը տէր ու նոյն թաղին ժողովը պատկառ Քաջանան, «Իմ կարծիքիս նայելով ամենէն ծանրակշիռ բանը ան է որ աս դադարաւորները ընդունող մարդիկը, զայն կողմէ վարք մը չունենալէն զատ, ամենէն բարեքաղաքացիներ կ'ըլլան, ու իրենց առանձնական կեանքին յատկութիւնները խիստ նախանձելի օրինակ կու տան»:

Յետեւի կրօնքին ասանկ մեծ փոփոխութիւն մը յառաջ բերելու ուժ ունենալուն վրայ կ'ընար ասիւն աւելի պատուական վկայութեան մը փախաբուի, որ աս կերպով դուրս փախաւ հակառակորդի մը բերնէն՝ բուն իրենց ժողովին մէջ: Եւ գէշը կատարելագոյնս վստահելի աղբիւրէ մը առնուած է:

Սարտենայի մէջ կրօնական ազա-

տութեան սկզբունքը օր ըստ օրէ աւելի կը ճանչցուի ընդհանուր հասարակութեան մէջ: Կառավարութիւնն ու ժողովուրդին մէկ մեծ մասը հռոմէական Քալթիկ են, բայց Բրոթէսթանթներուն թոյլտուութիւն տրուած է իրենց խորհրդաւորներին ազգեցութեանը համաձայն խաղաղութիւնով Եւտարբան երկրպագութիւն ընել: Հետեւալ իրողութիւնները յիշուած են աս երկրին նկատմամբ վերոյիշեալ նամակին մէջ: Սեթթիմո գեղին մէջ՝ որ Բո գետին եղբայր է, Հինգ չորսի չափ անձինք մէկ երկու տարիէ ի վեր Եւտարբաններէն կը կարգաւորեն: Սոստիս խնդրեք եղաւ որ (Թոքս) ինչ (որ Սարտենայի թագաւորական մայրաքաղաքն է) Պաշտօնեայ մը գալ ու աս Եւտարբաններէն կարգաւորներէն մէկուն տունը ժողովը ընէ: Պաշտօնեան գալով գտաւ որ ժողովը ընելու սենեակը՝ սանդղակներն ու բալի բաղնիքին մը զիգուած է 300 հոգիի չափ համարանքով: Աւ տանտէր Հինգ օրէն ետեւ ասոր նման բաղնիքներ մը քարոզեց երկրորդ անգամ, որ ատեն Քաջաններուն բարեկամութիւնը շարժեցաւ ու գեղացիներէն ոմանք գրգռեցին որ Քարոզիչը դուրս ընեն թէ որ նորին երևնայ: Բայց տեղական իշխանութիւնները ասոնց դիտարարութիւնը լսելով մէջ մտան կարգ կանոն պահելու, և թոյլտուութիւն տուին որ խաղաղութիւնով Եւտարբանները քարոզուի: Եւտարբաններին մէջ բարեկալ տալու անհեղինակ մը սենեակ մը վարձեց, ուր որ ետեւին չափ բերդապահ զօրքէն մէկտեղ կու գան շաբաթ քանի մը հեղ անոր հետ աւելցնելով ընելու և Սրբոյ Սրբոյ կարգաւոր: Եւ պատմութիւն ալ Եւտարբաններին մօտերը բնակող ընտանիքի մը վրայով թէ ճշմարտութեան դիտարարութիւնը ընդունեց Եւտարբաններէն մը միջոցով՝ որ Սրբոյ գացող զօրքերէն մէկուն տրուած էր: Յայտարար որ ասանկ շատ գէշ պէր ալ գեղ երևան պիտի ելլին: Որովհետեւ Սրբոյ գացող շատ մը դատարաններու եղբայրներուն և ամուսիններուն յանձնարարութիւն եղած էր Տարբերներին եղող իրենց ընտանիքներէն, որ անոնց համար Եւտարբաններէն առնեն չորսի Քարճախներէն:

ԵՒՍՏՐԻԱ. Եւ կայսրութեան բոլոր հպատակներուն թիւը կը հաշուի 39 միլիոն. ասոնցմէ 29,591,000 հռոմէական են. 3,750,000 Բրոթէսթանթ, 3,400,000 Յունական եկեղեցիէն և 950,000 հրէայ, ու կան նաեւ քիչ մըն ալ հայեր:

ՉԻՆԱՍՏԱՆ. Հոնկ Բոնկի կղզին մէջ Վերթորի քաղաքին Եւտարբան խաղաղութեան հետեւալ կերպով իր կարծիքը կը յայտնէ յեղափոխականներուն վրայով՝ որոնց ըրածները անցեալ 4, 5 տարիէն ի վեր այնքան ուշադրութիւն պատճառեցին: Եւ ժողովուրդին վրայ անանկ դատողութիւն ընելու ենք կ'ընէ թէ իրեն կապալանները խիստ շատ արգելքներուն մէջէն ճամբայ կ'ընեն գէտ ի մարտը կրօնական դրութեան մը համեմատ: Եւ իմ կարծիքս սա է թէ աս ամէն բաները հաշիւի առնելով յուսալի երեւոյթ մը կայ. ու թէ երկրին ազգային կապալանութիւնը կործանուելու վրայ է. ու նաեւ սա ալ թէ կամաց կամաց Քրիստոնեաները կ'ընան յառաջ տանիլ նոյն գործը: Հրատարակուած յայտարարութիւնները քննելով՝ նոյն Եւտարբանները կը ցուցնեն մէկ քանի ներքին ապացոյցներ ի նպաստ ան կարծիքին թէ յեղափոխականներուն Վերթոր անկեղծ համոզումով կը պատերազմի խաղաղութիւն ընթացքով: Չինաստանի կապալանութեանը դէմ: Օրինակի համար. անոնց մէջ Կիւնկին սուրբ պահուելով ընդունուած է ու հասնաբանայ օրէնքը կը կարգաւորուի. և աս ալ կայ որ անոնք կը պնդեն թէ օտարական-

ները՝ միշտ երկրպագութիւն կ'ընեն Դճարիտ Եւտարբան, որ ասոր հաւանակ Չինաստան պատմութեան է Հին ու մարտը հաւատքէն: Եւտարբանին փառաբանութիւնն ալ կը գտնուէր իրենց գիրքերուն մէջ. և իրաւացի պատճառ ունէր հաւատարմութեամբ ներքին շատերը իրենց խաղաղութեան ատած են: Սրբոյ Սրբոյ զանազան մասերը տպած են: Եւտարբաններէն բաւելաւոր մէկը տեսած է որ տպած են ամբողջ Սոստիսի Հնգամատենը: Եւ ինքն ալ կը վկայէ որ չէ թէ միայն Հին Կտակարանը, հապա նաեւ Սրբ Կտակարանն ալ Մատթէոսի Եւտարբանին տպուածք տեսեր է:

Օրագրիս ընթերցողներուն շատ հեղ կը ներկայացնենք Բրոթէսթանթ Քարոզիչներուն աշխատանքներուն պատմութիւնը, անոնց քարոզութիւնները, անոնց դպրոցները, Սրբոյ Սրբոյ թարգմանութիւնները, և, և: Եւ Հիմա ալ կարող պիտի ըլլան տեսնելու հետեւալ քաղաքէն՝ որ Չինաստանի Նինկո քաղաքը բնակող Քարոզիչ Բրոթէսթանթներուն հռոմէական Քալթիկ մարագետի մը նամակէն առնուած է, թէ Պապականութեան գործակալները ինչ տեսակ աշխատութիւններու կ'ուղղեն իրենց ջանքերը. չէ թէ Եւտարբանները թարգմանելու, կամ անոր վարդապետութիւնները քարոզելու, հապա երախաները մկրտելու, և ան ալ ինտոր որ կ'երևայ պատմութիւնէն, գործունի, առանց անոնց ծնողին դիտութեանը: Յիշեալ նամակը հռոմէական Քալթիկ օրագրի մը մէջ տպուած է, որուն հեղինակը այսպէս կ'ընէ.

«Քարճող ստուռ (հոգաւոր) մը ունինք մեր ամէն մէկերէն ու ասինք դարձող մէջ դրուած, որուն մէջ կը գրուին ան տղաքը՝ որոնց ծնողը անոնցմէ ազատուիլ կ'ուզեն: Մենք անոնք կ'ընդունինք, ու անոնց տարիքին համեմատ, կամ ան է որ դահակի կուտանք յնուցանելու, կամ տունը կը պահենք: Մենք նաեւ երկու սրահ ունինք հիւանդ նայելու, որ ամէն օր կը բացուի կէս օրէն չորս ժամ առաջ, ու կէս ժամ մնացած կը գոցուի. ու մեր Քարոզիչը բժիշկ ըլլալուն համար մեղի կը քաշէ ատենին նայելով հարկերէն մինչև հարկեր յիտուն հոգի ամէն օր: Եւ բազմաթիւ ցաւաբերներուն մէջ միշտ տղաք ալ կը գտնուին, ու շատ հեղ մեր գեղերը անոնց մատակարարելու գործողութեանը մէջ անոնք մկրտելու երջանիկ պատճառութիւնն ունեն: Մեր Քարոզիչները վեցը ամէն օր կ'երթան կը պարտին մահուան վտանգի մէջ եղած տղաք մկրտուելու. մեր վայելած հաւատարմութիւնը, ու մեղի տըրուած յարգանքը, ամէն գունդերը մեր առջևը բաց կը թողուի ու շատ հեղ բաղաւոր կ'ըլլանք ամէն դասու և վիճակի տղոցմէն երկինք խրելու: Ինչ ուրախութիւն է, Մատամ, խեղճ Քարոզիչներուն Քարոզի մը համար որ Սկիտութեան վերստին ծննդեան ջուրը աս մանր Չինացիներուն վրայ թափէ, որ առանց ասոր չպիտի կրնային զԵւտարբան տեսնել ու յաւիտեանս զՆիկայի փառաւորները երջանկութեանը համար առնել»:

ՖիճԻ ԿԱՋԻՔ. Պատ. Ուելսընը Վիլուայի՝ որ Ֆիճի կղզիներէն մէկն է, հետեւալ ստորագրութիւնը կ'ընէ իր այցելութեանը վրայով՝ որ ըրած է մօտակայ կղզիներէն մէկը, որուն բնակիչները հեթանոս են: «Եւ կղզիներ վրայ երկու քաղաքներ կ'ոնոնաձեն երկու բլուրներուն ծայրն են. ծովէն դեպքէն մինչև առաջին քաղաքը հասնելու փորձ մը ընելու շատ չափազանց յոգնեցայ: Եւրոպայի տաքութիւն մը ունէր, երկու տեղը շատ դար վեր էր. ու ես ալ ոտքով ձնորով ճանկէ-

լով ապառաժի՝ վեր հագնու կրնայի ելլել. արեւնս եռալու պէս կ'ըլլար, ծունկուրներս կը դողդոջային ու զլուսու քունքը (չէնէ պալ) անանկ կը բարակէր որ կարծես թէ գլուխս պիտի ճաթէր: Հնորհակալ կ'ըլլայի ճամբուն քովը կտոր մը տափակ տեղ գտնուէր որ հոն հանգչելով ծովէն փչած հովը վայելեմ, որուն զովացուցիչ շունչէն առջևը իմ այրող կուրծքս բացի: Եւ փոքրիկ հանգստարանէն երկար ու շատ դարձելու ճանկաւորելով ելլելու ճամբայ մը ունէի. քաղաքը հասնելէն առաջ, ու յաջողեալ ալ քիչ մը տարակուսելի էր. բայց մինչև հոն դացած ըլլալով ու անոնց հաղորդելիքս գլխութեան և կենաց լուր մը ըլլալով, որոշեցի որ առաջ ելլալով: Վեռ շատ առաջ չգացած դուայ որ բնակիչները անտառի մը մէջ ժողովուած էին, իրենց անուշ գետնախնձորին երախայրի ընծաները չաստուածներուն մատուցանելու, ու անոնցմէ լեցուն մեծ փուռ մըն ալ իրենց համար եփելու: Ինծի ալ մաս մը տուին, ու անոնք ուտելէն ետեւ ջանք ըրի կենաց հացը կտրել անոնց. բայց այնքան զբաղած էին իրենց տօնախմբութիւնով որ իմ ըսածներուս շատ քիչ աղանջ դրին: Վիլուայ բնուցած սրտով մը թէն ոչ թէ անյոյս, ուրիշ ճամբով մը վար իջայ որ վեր ելածէս աւելի ապառաժուտ էր, ու հասայ ան տեղը ուր որ մեր Քալթիկ (ծառէ փորուած նաւակ) երկաթ նետած էր. ասիւն երկու ժամէն առաջատուով եկանք հասանք Վալթիկ, ուր որ սիրով ընդունուեցանք տեղին մեծէն, որ մեզի ընթերցի համարձակուել գետնախնձոր ու շաղարի կղէգ հանեց: Եւ Վալթիկ Լէպա ըստուած քաղաքէն երկուսուս քաղաք մը գէմբերիս ելաւ ցամաքը ելած ատենինս. պատերազմական կապիկն ալ (պալթիկ) հետը կրելով ու ճիշդ իրենց սովորութեանը համեմատ հագուած էր: Իր քաղաքին բնակիչները սոսկալի դաժանութիւններ ըրած էին ատեն ատեն. իրենց հեթանոսական տաճարը կ'ըսուի թէ մեռած մարդոց ոսկորներով լեցուն է. իր հօրը անունը Վարդ Վալթի է, ու կ'ըսուի թէ երեւելի մարդակեր մըն է: Եւ չէ պատահութիւն մը ունեցայ անոր խօսելու, ինչու որ գութ շարժեցաւ անոր վրայ: Եւտարբան շատին վրայ խնդաց. բայց դժուար չէր ասոնք դիտել որ ա՛ն ու դողը իր ներքը սկսած էին բռնել: Տասնարանայ օրէնքը կարգացի անոր, դիտողութիւնները ընելով ու գործնական օրինակներ յարմարեցնելով. նաեւ Յայտնութեան Իւր գլուխը սա իրողութեանը վրայ խօսելով թէ անոնք որ իրենք սպաննեցին, նորէն իրենց դիմացը պիտի ելին Եւտարբան առջևը, որ ամէն մէկուն իր ըրածին համեմատ հատուցում պիտի ընէ: Վալթիկ վայրի գլխաւորը ըսածին վրայ շատ մեծ զարմանք յայտնեց, ու «Եւ Վալթիկ Լէպային՝ գլխաւորն ալ թէպէտ լռիկ կեցած էր, բայց անանկ կը հաւատամ որ զընցուած ճամբարութիւնները միտք կ'առնէր ու կը մտածէր անոնց վրայ: Եւրոպ պառնեցայ քննաւոր՝ Վալթիկ վայրի գլխաւորը սկսեց կրկնել բոլոր իմ զընցածներս, խել մըն ալ ինք Եւտարբաններուն վրայ ունեցած տեղեկութիւնով յաւելցնելով անոնց վրայ և ըսելով անոնց թէ իր քաղաքին մէջ որչափ անձինք Սրբոյ Սրբոյ կրնային կարգաւոր: Եւրոպ ժողովուրդը միայն տասնիրեք ամիս որ Քրիստոնեութիւնը դաւանեցան, ու քիչ միութեամբութիւն չէր պատճառել լսել որ աս կերպով կը քարոզէր իր հայրենակիցներուն Եւտարբան ծայրին յայտնեալ կրօնքին առաջին քաղաքաւոր սկզբունքը»:

* Առանց շարունակութիւնն ալ հրատարակուած է իր 271 թիւ թերթին մէջ:

